

Küresel Belirsizlik Çağında ABD Gümrük Tarifeleri: Türkiye İçin Stratejik Fırsatlar ve Riskler

Hasan Çayabatmaz

Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü,
4. Sınıf Öğrencisi

Dr. Hasibe Aysan

Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü,
Bölüm Başkanı

Seray Kağıtçı Candan

Uluslararası Ticaret ve Finansman Bölümü,
Araştırma Görevlisi

Giriş

2 Nisan 2025 tarihinde ABD Başkanı Trump ve yeni yönetimi, Kurtuluş Günü (Liberation Day) ilan edilen bir tarihte yeni gümrük tarifelerini açıklamıştır. Bu karar, Amerikan ekonomisinin uzun süredir ticari saldırılara maruz kaldığını ve bazı sektörlerde istihdamın artırılması gerektiğini düşünen Trump ve ekibinin ticaret açığını kapatma amacıyla attığı adımlardan biridir. Ancak Merkez Bankası Başkanı Jerome Powell ve faiz komitesi, ekonominin tam kapasiteye gelmesi ve enflasyon hedefleri göz önüne alındığında, bu tarifelerin Trump yönetiminin beklediği sonuçları vermeyebileceği uyarısında bulunmuştur.

Heritage Foundation'ın yayımladığı "Mandate for Leadership: The Conservative Promise" raporuna göre, yeni dönemin ticaret politikası minimal devlet müdahalesi ve tüm ülkelerle serbest ticareti öngörmektedir. Buna karşılık Peter Navarro, tarifelerin ABD'yi Dünya Ticaret Örgütü içinde en fazla ticaret açığı veren ülke haline getirdiğini, ithal otomobillerde ABD'de %2,5 gümrük vergisi uygulanırken Çin'de %15 olduğunu vurgulamaktadır. Bu görüş ayrılıkları, yeni tarife listesinin açıklanmasıyla daha belirgin hale gelmiştir. Yeni tarifeler açıklandığında borsa, emtia ve reel piyasalar sert bir düşüş yaşamıştır. Uluslararası kuruluşlar resesyon riskinin arttığını ve faizlerin uzun süre yüksek kalacağına dair endişelerini dile getirmiştir.

Dolar değer kaybederken petrol, değerli madenler ve Bitcoin fiyatları düşmüştür. Tarifelerin enflasyon ve gelir gruplarına etkisi, düşük gelirli aileleri daha fazla etkileme potansiyeli taşımaktadır. Ortalama bir Amerikalının yaşam maliyetini düşürmesi beklenen tarifelerdeki değişikliklerin beklenen sonuçla eşleşmediği görülmüştür.

Trump, bir önceki dönem başkanlığında da rakip olarak gördüğü Çin'i tekrar gündeme alarak, Çin odaklı tarifeleri değiştirme kararı almıştır. Bu durum Çin'in üretim ve ihracat stratejilerini değiştirmesine yol açmıştır. Çin, ABD'ye karşı misilleme olarak %34 ila %125 arasında tarifeler uygulamış ve bazı Amerikan şirketlerini güvenilmez kurumlar olarak nitelendirmiştir. Çin'in küresel imalat payı %32'ye yükselmiş ve üretim, yatırım ile teknolojik altyapıda ciddi ilerleme kaydetmiştir. Ayrıca Nadir Toprak Elementleri (NTE) rezervleri ile pazarlık gücü elde etmiş ve ABD'ye karşı ihracatta stratejik avantaj sağlamıştır.

Değiştirilen Tarifeler

Trump'ın değiştirilen tarifelerle ilgili yaptığı açıklamalarda, Meksika ve Kanada hariç diğer tüm ticaret partnerleri ile ilgili tarifelerde değişiklik yapıldığını belirtmiştir. Buna göre Amerika'nın Çin'e uyguladığı tarife başlangıçta %20 iken, ek %34 ile bazı ürünlerdeki tarifeyi toplam %79'a çıkarmıştır. İlerleyen dönemlerde bu oranı %149'a kadar yükseltmiştir.

Avrupa'da bu tarifeler şok etkisi yaratırken, Almanya ve Fransa gibi çelik sektöründe önde gelen ülkeler büyük ölçüde etkilenmeye devam etmiştir. İngiltere'ye uygulanan tarifelerde ise herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Türkiye için Trump yönetimi başlangıçta %10'luk tarife oranının sabit kalacağını açıklamış olsa da, bu oran ilerleyen süreçte Ağustos ayında %15'e yükseltilmiştir. Buna rağmen Türkiye, Asya ve Latin Amerika'daki birçok ülkeye kıyasla hâlâ avantajlı bir konumda bulunmuştur. Türkiye'nin düşük tarife kategorisinde yer almasının nedeni, ABD tarafından güvenilir ve dengeli bir ticari ortak olarak değerlendirilmesidir.

ABD tarafı, bakır, çelik ve alüminyum gibi stratejik ürünlerde seçici vergi artışı uygulamıştır. Örneğin, çelik ürünlerinde %50'ye varan vergiler getirilmiş, bakırda ise yalnızca boru ve kablo gibi ürünler bu kapsama alınmıştır. Rafine bakır, cevher ve konsantre kapsam dışı tutulmuştur. Bu ani değişiklikler ABD piyasalarında arz fazlası ve fiyat düşüşü yaratırken, Türkiye'nin sektör açısından alternatif pazar konumunu güçlendirmiştir.

Türkiye ile ABD arasında çelik, otomotiv, bakır, tekstil ve konfeksiyon sektörlerine yönelik tarifelerin düşürülmesi için bakanlık düzeyinde görüşmeler devam etmektedir. Bu müzakerelerin, Türkiye'yi önemli bir ticaret merkezi haline getirecek açılımlar yaratması beklenmektedir.

Türkiye'nin ABD'ye Uyguladığı Vergiler

Türkiye, ABD'nin 2018'de çelik ve alüminyum ithalatına uyguladığı ek vergilere karşılık olarak, otomobil, içecek, tütün, kozmetik ve gıda ürünleri dâhil birçok ABD menşeli ürüne ek mali yükümlülükler getirmiştir.

- Tütün ve kozmetik ürünleri → %30
- Piring ve PVC → %25

Ancak 22 Eylül 2025'te yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile bu ek vergiler kaldırılmıştır. Aynı tarihte, Türkiye'nin AB ve Serbest Ticaret Anlaşması (STA) dışındaki ülkelere ithal edeceği otomobillere yönelik yeni ek vergiler yürürlüğe girmiştir:

- Konvansiyonel ve hibrit (plug-in hariç) otomobiller → %25 veya min. 6.000 USD
- Plug-in hibrit otomobiller → %30 veya min. 7.000 USD
- Elektrikli otomobiller → %30 veya min. 8.500 USD

Bu düzenlemeler özellikle Çin ve Japonya menşeli otomobilleri etkilemektedir. Ticaret Bakanlığı, kararın artan ithalat baskısına karşı yerli üretim ve istihdamı korumak amacıyla alındığını vurgulamıştır.

Türkiye Açısından Sektörel Yansımalar

ABD'ye ihraç edilen tekstil, makine, otomobil parçaları ve mobilya gibi sektörler, uygulanan tarifelerden görece olumlu yönde etkilenme potansiyeline sahiptir. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin yarı iletken ve teknoloji üretiminde gelişme kaydetmesi beklenmekte, özellikle Asya ülkelerine getirilen yüksek tarifeler Türkiye'yi bu alanlarda daha cazip bir üretim ve yatırım merkezi haline getirmektedir. Türkiye'nin ihracatının önemli bir kısmı hâlâ Avrupa Birliği ülkelerine yönelmiş olsa da, AB ekonomisindeki durgunluk bu tabloyu olumsuz etkilemektedir.

Buna rağmen, kimya sektöründe yapılan araştırma-geliştirme yatırımları ve sanayiye sağlanan destekler sayesinde Türkiye'nin AB ile rekabet gücünü artırabileceği değerlendirilmektedir. Nitekim 2025 yılı itibarıyla kimya sektörü ihracatında görülen artış, bu eğilimin somut bir göstergesi olmuştur.

Kimya sektörü örneği yalnızca tek başına bir istisna değil, Türkiye'nin güçlü olduğu diğer sektörler için de benzer çıkarımlar yapmaya olanak tanımaktadır. Otomotiv, hazır giyim, elektrik-elektronik ve makine-teçhizat gibi alanlar da euronun değer kazanması ve doların değer kaybetmesiyle birlikte ihracat açısından olumlu bir zemin bulmaktadır. Otomotiv sektörü özelinde bakıldığında, 2024 yılında yaklaşık 75 milyon adetlik bir üretime ulaşılmıştır. Bu büyüklük, sektörün hem küresel pazar payı hem de istihdam açısından ABD ekonomisinin milli gelirine yaptığı katkıyı açık biçimde ortaya koymaktadır. Dolayısıyla otomotiv sektörünün Türkiye için yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda stratejik bir boyut taşıdığı görülmektedir. Bu alana yapılacak yatırımlar, yan sanayiye yapılacak ek yatırımları da beraberinde getirecek; aynı zamanda lojistik sektöründe Türkiye'nin jeopolitik konumu ve iş gücü imkânları sayesinde daha fazla talep görmesine yol açacaktır.

Sonuç

ABD'nin tarife politikalarının Türkiye'ye etkisi değerlendirildiğinde, tekstil ve hazır giyim sektörlerinin yanı sıra çimento, halı, mermer ve ayakkabı imalatının olumlu yönde etkilenmesi beklenmektedir.

Çelik ve alüminyumda uygulanan yüksek tarifeler ise tüm ülkelere aynı şekilde yansıtıldığı için, Türkiye'nin bu sektörlerdeki ihracatçıları diğer ülkelerle benzer bir konumda kalmış ve rekabet avantajlarını kaybetmemiştir. Yapılan hesaplamalar, bu tarifelerin Türkiye lehine yaklaşık yüzde altı oranında bir ihracat katkısı sağlayabileceğine işaret etmektedir.

Bununla birlikte, ihracat performansının sürdürülebilirliği için faiz oranlarının düşürülmesi, firmaların krediye erişim imkanlarının artırılması ve ihracatçı sektörlerin çeşitlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, ABD ile yürütülen müzakerelerin öngörülebilir, adil ve sürdürülebilir bir zeminde ilerlemesi, Türkiye'nin dış ticaretteki güçlü konumunu muhafaza etmesi açısından kritik görülmektedir.

Kaynakça

Beyaz Saray Basın Açıklamaları, ABD Ticaret Temsilciliği (USTR) Bildirileri, 02.04.2025.

FED FOMC Minutes, Powell Konuşmaları

Heritage Foundation (2025), Mandate for Leadership: The Conservative Promise

USTR Tariff Actions Database, 2025 Revizyonları.

USTR – Country-Specific Tariffs Table, 2025 ABD Ticaret Bildirisi.

Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete (2018/11973 ve devamı)

T.C. Resmî Gazete – 22.09.2025 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi